

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІВ НА ЕТАПІ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

О.М. Танасійчук

кандидат психологічних наук, провідний фахівець ННЦМС
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Етап професійної майстерності характеризується певними сформованими якостями особистості, обумовленими психологічною підготовкою і здатністю оптимально вирішувати професійні завдання. Професійна компетентність, особистісні якості, психологічна техніка, професійна спрямованість, рівень творчості виражається високими показниками за виділеними ознаками. Загалом, не всі фахівці можуть досягати цього рівня, через недостатній рівень амбіційності, низький рівень самооцінки, домагань та інше. Представимо якісний опис результатів самооцінки професійного становлення, які є частиною дисертаційної роботи та отриманні з використанням методики «Опитувальник професійного становлення» (О. Кокун) за різними критеріями з подальшим узагальненням.

Аспект входження спеціаліста у свою професію після закінчення навчання розкритий у першому запитанні та має такий розподіл відповідей: довго – 7,5%, як усі – 5%, швидко – 75%, дуже швидко – 12,5%. Ми маємо подібний розподіл на запитання про швидкість здобуття достатнього досвіду для самостійного виконання професійної діяльності: довго – 22,5%, як усі – 5%, швидко – 70%, дуже швидко – 2,5%. Загалом, жодних труднощів у більшості при входженні у професію та при переходах між етапами не спостерігалось.

Остаточність сформованості професійної позиції відображена у розподілі: майже – 15%, так – 85%; професіонального стилю професійної діяльності: майже – 15%, так – 85%; професійного менталітету, ідентифікації, корпоративності: частково – 7,5%, майже – 30%, так – 62,5%; творчого рівня професійної діяльності: ні – 2,5%, частково – 5%, майже – 55%, так – 37,5%; рівень самопроєктування власної професійної діяльності та кар'єри: ні – 2,5%, частково – 5%, майже – 52,5%, так – 37,5%. Більшість відповідей займають

крайні позиції, що є свідченням досягнення повної професійної самоактуалізації особистості. Але, досліджувані не відчують, що досягли цього рівня, оскільки на питання «Чи досягли Ви вже вершини своєї професії?»: ні – 57,5%, частково – 35%, майже – 7,5%.

Оцінка власного професійного рівня респондентами характеризується: вище середнього – 62,5%, високий – 37,5%; оцінка рівня своїх професійних досягнень на даний момент: середній – 25%, вище середнього – 60%, високий – 15%; підвищення кваліфікації власного професійного рівня діяльності: посереднє – 5%, успішне – 75%, дуже успішне – 20%; сформованість професійної мобільності та гнучкого стилю діяльності: частково – 5%, майже – 15%, так – 80%. Компоненти професійного становлення є сформованими або майже завершеними за своєю структурою, що також виражається у відповідях на запитання «Любите Ви свою професію?»: скоріш любите – 20%, любите – 80%, а також на запитання «Працюєте Ви над підвищенням кваліфікації професійного рівня?»: рідко – 15%, періодично – 72,5%, постійно – 12,5%.

Зацікавленість у своїй професійній діяльності оцінюється респондентами як: дуже слабо – 2,5%, середньо – 65%, сильно – 27,5%, дуже сильно – 5%; задоволеність змістом професійної діяльності: скоріш задоволені – 42,5%, задоволені – 57,5%; заробітною платою: не задоволені – 35%, скоріш незадоволені – 17,5%, скоріш задоволені – 40%, задоволені – 7,5%; власною кар'єрою: не задоволені – 2,5%, скоріш незадоволені – 7,5%, скоріш задоволені – 75%, задоволені – 15%; соціальним положенням: скоріш незадоволені – 5%, скоріш задоволені – 60%, задоволені – 30%. Загалом, професійна реалізація оцінюється як задовільна.

Спеціалісти мають налагодженні відносини з колегами (середні – 10%, добрі – 70%, дуже добрі – 20%) та керівництвом (середні – 5%, добрі – 60%, дуже добрі – 35%). Соціальних труднощів у респондентів не має.

Психофізіологічні особливості розкрито через оцінку втомлювальності за день (сильно – 5%, середньо – 77,5%, не сильно – 17,5%) та загального рівня здоров'я (посередньо – 15%, добре – 85%). Навантаження на особистість на

протязі робочого дня та за життя загалом є помірним, не викликає серйозних психофізіологічних порушень.

Результати за анкетною «Опитувальник професійного становлення» (О. Кокун) [1], ми представимо за визначеними автором компонентами, а саме: внутрішньо професійне та зовнішньо професійне самоздійснення.

Розпочнемо з внутрішньо професійних ознак. Перша – це потреба професійного вдосконалення, що розкрита різними питаннями: часових меж підвищення кваліфікації (періодично – 17,5%, часто – 27,5%, постійно – 52,5%), оцінка спрямування до підвищення професійної кваліфікації (середні – 12,5%, достатньо виражені – 72,5%, дуже високі – 15%), отримання задоволення від підвищення своєї професійної майстерності (точно задовільно – 15%, достатньо велике – 65%, дуже задовольняє – 20%).

Друга ознака – наявність проекту власного розвитку, представлена запитаннями та відповідями: наявність плану професійного розвитку (не маю плану – 2,5%, практично не маю – 5%, в загальних рисах – 15%, в основному маю – 65%, маю чіткий план – 12,5%), чіткість уявлення про своє майбутнє (в загальних рисах – 12,5%, в основному уявляю – 65%, чітко не уявляю – 22,5%), проектування власної кар'єри (в загальних рисах – 17,5%, намагаюсь проектувати – 65%, проектую – 17,5%).

Переважаюче задоволення власними професійними досягненнями, як ознака внутрішньо професійного самоздійснення характеризується: задоволеністю професійною кар'єрою (скоріш незадоволений – 2,5%, складно відповісти – 5%, скоріш задоволений – 72,5%, повністю задоволений – 17,5%), задоволеністю професійними досягненнями (складно відповісти – 12,5%, скоріш задоволена – 70%, повністю задоволена – 17,5%), задоволеністю професійним рівнем (складно відповісти – 7,5%, скоріше задоволений – 72,5%, повністю задоволений – 20%).

Постійна постановка нових професійних цілей, четверта ознака, розкрита у питаннях: швидкість досягнення професійних цілей (через певний термін – 47,5%, достатньо швидко – 40%, практично одразу – 12,5%), необхідність руху

вперед у професійному розвитку (не завжди згоден – 5%, в основному згоден – 42,5%, повністю згоден – 52,5%), швидкість постановки нових цілей після досягнення старих (скоро – 42,5%, швидко – 50%, практично одразу – 7,5%).

Остання ознака – формування власного «життєво-професійного простору» представлено ознаками: можливість суміщення професійної діяльності з непрофесійним життям (частково вдається – 12,5%, вдається практично одразу – 55%, вдається завжди – 32,5%), оцінка рівня свого професійного менталітету, ідентифікації з професійним співтовариством (середні – 12,5%, достатньо високі – 72,5%, високі – 15%), чіткість формування професійної позиції (частково – 7,5%, майже повністю – 65%, повністю – 27,5%).

Внутрішньо-професійне самоздійснення сформовано на різних рівнях у такому співвідношенні: 20% – на середньому рівні, 72,5% – рівні вище середнього, 7,5% – на високому рівні.

Зовнішньо-професійні ознаки професійного самоздійснення розкривається через низку ознак. По-перше, це досягнення поставлених професійних цілей представлено у питаннях: швидкості досягання професійних цілей (через деякий час – 35%, достатньо швидко – 65%), загалом досягання цілей (періодично – 12,5%, часто – 77,5%, практично завжди – 10%), міра досягнення мети (частково – 10%, в значній мірі – 82,5%, повністю – 7,5%).

Визнання досягнень фахівця професійним співтовариством більш виражено на етапі професійної майстерності та розкривається через характеристики: оцінка рівня професійних досягнень (невисокий – 5%, середній – 20%, достатньо високий – 70%, високий – 5%), оцінка іншими (середні – 7,5%, достатньо високі – 85%, високі – 7,5%), оцінка досягнень особистості керівництвом (середній – 7,5%, достатньо високі – 72,5%, високі – 20%).

Використання професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями представлено характеристиками: корисність професійного досвіду для інших спеціалістів (іноді – 10%, періодично – 32,5%, часто – 57,5%), частота використання професійного досвіду досліджуваних іншими спеціалістами

(іноді – 12,5%, періодично – 40%, часто – 45%, повністю – 2,5%), міра в передачі професійних знань (не передаю – 2,5%, незначно – 2,5, частково – 17,5%, достатньо повно – 52,5%, повністю – 25%).

Можливість розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії також має низку відповідей на запитання: повнота особистісного розкриття у професії (частково – 30%, суттєво – 62,5%, практично повністю – 7,5%), повнота розкриття здібностей у професійній діяльності (частково – 5%, значно – 67,5%, практично повністю – 27,5%), наявність можливості до самовдосконалення (частково – 20%, великі – 60%, дуже великі – 20%).

Вияв високого рівня творчості у професійній діяльності виражається ознаками: творчість у виконанні роботи (іноді дію творчо – 12,5%, частково дію творчо – 12,5%, в основному творчо – 55%, постійно творчо – 20%), гнучкість стилю професійної діяльності (гнучкий – 17,5%, достатньо гнучкий – 67,5%, дуже гнучкий – 15%), можливість привнесення нового у діяльність (небагато – 12,5%, середньо – 37,5%, багато – 40%, дуже багато – 5%).

Зовнішньо професійне самоздійснення респондентів виражено: 17,5% – на середньому рівні, 77,5% – рівні вище середнього, 5% – на високому рівні.

В основному, показник загального рівня вираженості професійного самоздійснення у 12,5% респондентів на середньому рівні, 87,5% – на рівні вище середнього.

Таким чином, всі визначені О. Кокуном показники професійного становлення розвинуті у психологів етапу професійної майстерності на достатньо високому та високому рівнях, та є максимально вираженими.

Література:

1. Кокур О.М. Опитувальник професійного самоздійснення. *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. № 7. С. 35 -39.